

Tarkastuslautakunnan arvioinnin laatuohje

Rauman kaupungin tarkastuslautakunta 15.2.2022 § 11

Sisältö

1. Arvioinnin laatuohjeen tarkoitus
2. Tarkastuslautakunta ja sen tehtävät
3. Arvioinnin perusteet
4. Valtuustokauden arviointisuunnitelma ja vuosittainen työohjelma
5. Toiminnallisten tavoitteiden arviointi
  - 5.1 Valtuustotason sitovien strategisten tavoitteiden arviointi
  - 5.2 Muiden toiminnallisten tavoitteiden arviointi
  - 5.3 Näkökulmia arviointiin
    - 5.3.1 Tuloksellisuusarviointi
    - 5.3.2 Tarkoituksenmukaisuusarviointi
6. Talouden arviointi
7. Arviointikertomus
8. Arvioinnin kehittäminen
9. Tarkastuslautakunnan arviointityön julkisuus ja tiedottaminen

1. Arvioinnin laatuohjeen tarkoitus

Tarkastuslautakunnan arvioinnin laatuohje

- määrittelee tarkastuslautakunnan lakisääteisen arviointitehtävän toteutustavan,
- varmistaa osaltaan arvioinnin laatua ja
- sitouttaa yhtenäisiin toimintatapoihin.

2. Tarkastuslautakunta ja sen tehtävät

Kuntalain 14 luvun 121 §:

”Valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä **arvioinnin järjestämistä varten**. Lautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tulee olla valtuutettuja. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on:

- 1) valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat;
- 2) **arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;**
- 3) arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää;
- 4) huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta;
- 5) valvoa 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi;
- 6) valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Tarkastuslautakunta laatii arviointisuunnitelman ja antaa valtuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Arviointikertomus käsitellään valtuustossa tilinpäätöksen yhteydessä. Lautakunta voi antaa valtuustolle muitakin tarpeellisena pitämiään selvityksiä arvioinnin tuloksista. Kunnanhallitus antaa valtuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta.

3. Arvioinnin perusteet

- Arvioinnissa pyritään arvottaviin johtopäätöksiin. Arvottaminen perustuu ennalta määriteltyihin kriteereihin.
- Arvioinnin kohteena on koko kuntakonserni ja kaikki kunnan toiminta riippumatta sen järjestämistavasta.
- Tarkastuslautakunta **arvioi kaupungin toimintaa ja sillä saavutettuja tuloksia, vaikutuksia ja vaikuttavuutta.**
- Arvioinnin tavoite on kaupungin **toiminnan kehittäminen.**
- Arviointikertomuksessa nostetaan esiin kehittämiskohteita ja epäkohtia, mutta myös hyviä toimintatapoja.
- Arviointi tehdään **valtuuston päätöksenteon tueksi ja tiedoksi sekä kuntalaisille että valtuutetuille.**

4. Valtuustokauden arviointisuunnitelma ja vuosittainen työohjelma

- Tarkastuslautakunnan arviointityön perustana ovat kaupungin strategia ja siitä johdetut talousarvion vuositavoitteet.
- **Arviointisuunnitelma** kattaa tarkastuslautakunnan toimikauden, eli neljä vuotta. Suunnitelmassa kuvataan vuosikohtaisesti, yleisellä tasolla, mitä arviointeja tarkastuslautakunta tulee toimikaudellaan toteuttamaan. Arviointisuunnitelmalla varmistetaan, että arviointi kohdistuu kaupungin strategian kannalta olennaisiin asioihin ja kattavasti kaupungin keskeiseen toimintaan.
- Jokaiselle vuodelle laaditaan arviointisuunnitelmaan perustuva **työohjelma**, joka sisältää arviointikohteet ja -aikataulun. Työohjelmaan voidaan ottaa uusia arviointikohteita tarvittaessa myös kesken kauden, mikäli tarpeita ilmenee.

5. Toiminnallisten tavoitteiden arviointi

- Tarkastuslautakunnan lakisääteinen vuosittainen tehtävä on **arvioida valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumista**. Tavoitteet asetetaan kaupungin talousarviossa.
- Valtuusto asettaa talousarviossa **sitovat strategiset tavoitteet** ja lisäksi **toimialakohtaiset tavoitteet** strategian toteuttamiseksi.

5.1 Valtuustotason sitovien strategisten tavoitteiden arviointi

- Valtuustotavoitteiden arviointi perustuu pääosin tilinpäätöksessä annettuihin tietoihin. Tarvittaessa tavoitteiden arvioinnin tietopohjaa selvitetään toimialoilta sekä laadituista raporteista ja selvityksistä.
- Toteutuminen arvioidaan seuraavasti:
  - **Tavoite on toteutunut.** Jos tavoitellut tulokset on saavutettu täysin tai jos saavuttamatta jääneiden tulosten osuus on vähäinen ja epäolennainen, arvioidaan tavoite toteutuneeksi.
  - **Tavoite on toteutunut osittain.** Osittaisen toteutumisen arviointia sovelletaan moniosaisiin tai -ulotteisiin tavoitteisiin. Jos vähintään puolet moniosaisesta tavoitteesta on saavutettu, arvioidaan tavoite osittain toteutuneeksi. Osittaisen toteutumisen arviointia ei käytetä silloin, kun tavoite on tunnusluku.
  - **Tavoite ei ole toteutunut.** Jos tavoite ei ole toteutunut miltään osin tai vain alle puolet osatavoitteista on saavutettu, tavoite arvioidaan toteutumattomaksi.
  - **Tavoitteen toteutumista ei voida arvioida,** jos esim. tavoitteen toteutumiseen liittyvää tietoa tai mittaria ei ole saatavilla.

5.2 Muiden toiminnallisten tavoitteiden arviointi

- Valtuusto on talousarviossa asettanut toimialakohtaisia tavoitteita. Niiden suuren määrän vuoksi tarkastuslautakunta keskittyy arvioinnissaan muutoksiin ja poikkeamiin sekä niihin tavoitteisiin, jotka eivät ole toteutuneet.
- Lisäksi valtuusto on hyväksynyt strategiaa täsmentäviä ohjelmia (hyvinvointi-, henkilöstö-, elinvoima- ja maapoliittinen ohjelma), joiden toteutumista tarkastuslautakunta arvioi vuosittain.
- Toimialakohtaisten tavoitteiden ja strategisten ohjelmien toteutumisen arviointi perustuu **tilinpäätökseen, keskeisiin raportteihin** (mm. hyvinvointiraportti, henkilöstötilinpäätös) ja muihin **selvityksiin** (mm. asukastyytyväisyystutkimus) sekä **työohjelman mukaisiin viranhaltijoiden kuulemisiin tarkastuslautakunnan kokouksissa**. Tarkastustoimi kerää tarpeelliseksi katsomaansa aineistoa kokouksissa saatujen tietojen lisäksi.
- Arvioinnin tuloksena osoitetaan **kehittämiskohteita ja suosituksia** ja **erityisiä kehittämiskohteita / tavoitteista poikkeamisia**. Lisäksi nostetaan esiin joitain **erityisen myönteisiä toteutumisia ja onnistumisia**.

5.3 Näkökulmia arviointiin

5.3.1 Tuloksellisuusarviointi

- Tarkastuslautakunnan tehtävä on arvioida toiminnan, toimintatapojen ja palvelujen järjestämisen **tuloksellisuutta** (Kuntalaki)
- Tuloksellisuutta arvioidaan neljästä näkökulmasta peilaten asetettuihin tavoitteisiin:
  - **Tuottavuus ja taloudellisuus**
    - arviointikohdetta kuvaavan toiminnan tunnusluvut (tilinpäätös)
    - saatavilla olevat tuottavuuden mittarit, jotka kuvaavat tuotosten ja panosten välistä suhdetta
  - **Työelämän laatu**
    - työyhteisön ja henkilöstön kyky aikaansaada tuloksellisuutta
    - mm. työhyvinvointi (Tyhy-kyselyjen tulokset, henkilöstöraportin tunnusluvut)
  - **Palvelujen laatu**
    - asiakaspalvelun toimivuus ja asiakkaan kokemus laadusta
    - mm. asukastyytyväisyyskyselyjen tulokset
  - **Palvelujen vaikuttavuus**
    - toiminnalle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen arviointi, tunnusluvut

5.3 Näkökulmia arviointiin

5.3.2 Tarkoituksenmukaisuusarviointi

- Tarkastuslautakunnan tehtävä on arvioida toiminnan, toimintatapojen ja palvelujen järjestämisen **tarkoituksenmukaisuutta** (Kuntalaki)
- Toiminnan tarkoituksenmukaisuus vastaa kysymykseen, **saavatko kuntalaiset sitä julkista hyötyä, mitä palveluilla tavoitellaan.**
- Tarkoituksenmukaisuuden arvioinnilla selvitetään, **onko kaupungin toimintatavoilla saavutettu tavoiteltuja vaikutuksia.**
- Arvioinnissa tulee huomioida, että jotkut kunnan toiminnot tulee hoitaa yhteiskunnallisten tavoitteiden tai kokonaisedun näkökulmasta, vaikka toteutus toisi ongelmia, haittoja tai etuuksien menetyksiä joillekin kuntalaisille.
- Tarkoituksenmukaisuus voi olla **myös taloudellisuuteen liittyvä kysymys.**

6. Talouden arviointi

- Tilinpäätöksessä raportoidaan kaupungin ja kaupunkikonsernin talouden toteutuminen. Tarkastuslautakunta tekee oman arviointinsa talouden tavoitteiden toteutumisesta arviointikertomukseen.
- Kaupungin ja konsernin talouden arvioinnissa pyritään tuomaan esiin tunnuslukujen **aikasarjoja ja vertailutietoa** muiden kuntien tilanteeseen. Näin valtuutetuille voidaan esittää **uusia näkökulmia** kaupungin talouteen ja sen kehittymiseen.
- Tarkastuslautakunnan on puututtava arviointikertomuksessaan kunnan talouden tasapainotukseen, jos kaupungin talous tai taloutta koskevat suunnitelmat ovat alijäämäisiä (kuntalaki 121 §).

7. Arviointikertomus

Tarkastuslautakunta antaa valtuustolle jokaiselta vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Arviointikertomus on objektiivinen, perusteltu ja selkeä. Arviointikertomuksella pyritään kaupungin toiminnan kehittämiseen ja hyvien käytäntöjen ylläpitämiseen. Kertomuksen sävy on rakentava. Arviointien tulee olla johdettavissa keskeisistä havainnoista.

Arviointikertomuksen sisältö:

1. Puheenjohtajan katsaus
2. Tarkastuslautakunnan tehtävät, kokoonpano ja työskentely
3. Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen
  - Valtuustotason tavoitteiden (strategisten painopisteiden) toteutuminen
  - Strategiaa täsmentävät ohjelmat ja niiden toteutuminen
  - Toimialojen, liikelaitosten ja merkittävimpien konserniyhtiöiden muun toiminnan arviointi
4. Kaupungin kokonaistalouden tavoitteiden toteutuminen
5. Edellisen arviointikertomuksen jälkiseuranta
6. Yhteenveto

Arviointikertomuksen lisäksi tarkastuslautakunta voi antaa osavuosikatsauksen yhteydessä väliraportin, jossa arvioidaan kaupungin talouden tilaa, talousarvion toteutumista sekä toiminnallisten tavoitteiden toteutumista.

8. Arvioinnin kehittäminen

- Tarkastuslautakunta kehittää ja arvioi työtään sisäisissä koulutuksissa.
- Tarkastuslautakunta tekee myös itsearviointeja, vähintään kerran valtuustokaudessa.
- Tarkastuslautakunnan jäsenet osallistuvat ulkoisiin koulutuksiin. Osallistumisista päätetään koulutuskohtaisesti.
- Kaupunginhallitus ja tarkastuslautakunta pitävät vähintään kerran vuodessa iltakoulun, jonka tarkoituksena on arviointikertomuksen vaikuttavuuden lisääminen ja arviointityön kehittäminen.
- Valtuutetuille ja johtaville viranhaltijoille tehdään kerran valtuustokaudessa kysely, jolla selvitetään heidän odotuksiaan ja tyytyväisyyttään tarkastuslautakunnan arviointityöhön.

9. Tarkastuslautakunnan arviointityön julkisuus ja tiedottaminen

- Tarkastuslautakunnan toiminta on pääsääntöisesti julkista.
- Tarkastuslautakunnan kokouksissa esitellyt aineistot ja laaditut muistiinpanot ovat julkisuuslain mukaisia valmisteluasiakirjoja ja siten salaisia. Arviointityön luonne edellyttää luottamuksellisuutta, jotta arviointikohteet voivat kertoa avoimesti asioistaan.
- Tarkastuslautakunnan julkinen raportti on arviointikertomus, joka on kaupunkilaisten saatavilla kaupungin verkkosivuilla.
- Myös osavuosikatsauksesta mahdollisesti annettava väliraportti on julkinen asiakirja.
- Arviointikertomuksen valmistumisesta julkaistaan mediatiedote.
- Arviointikertomus jaetaan valtuutetuille, arviointikohteille ja muille tarkastustoimen tarpeelliseksi katsomille tahoille.
- Tarpeiden ja mahdollisuuksien mukaan käytetään myös muita tiedottamisen tapoja, kuten esittelytilaisuuksia.